

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพืชเวช Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis

สัณญาสรณ์ สวัสดิ์ไธสง^{1*}, วศิน เพชรพงศ์พันธ์², พิศดาร แสนชาติ³, ละมัย ร่มเย็น⁴,
เนธิชัย ธารนราช⁵, และ อาจติก มามีกุล⁶

Sanyasorn Swasthaisong^{1*}, Lamai Romyen², Wasin Phechponphan³, Pissadarn
Seanchat⁴, Nethichai Thanaraj⁵, and Artsuk Mameekul⁶

¹⁻³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat
University, Thailand

⁴⁻⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

⁶คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Industrial Technology, Sakon Nakhon
Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Sanyasorn@snru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.289400

Received : May 15, 2025; Revised : July 10, 2025; Accepted : July 22, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางเชิงนโยบายเพื่อผลักดันจังหวัดสกลนครให้กลายเป็น "มหานครแห่งพืชเวช" โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าธุรกิจสมุนไพรในสกลนครมีศักยภาพสูง แต่ยังเผชิญกับอุปสรรคด้านโครงสร้าง การขาดการสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย และการไม่สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสู่ความสำเร็จประกอบด้วย 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ องค์ความรู้ การสนับสนุนจากรัฐ เครือข่ายความร่วมมือ การตอบสนองตลาด นวัตกรรม อัตลักษณ์สินค้า และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ข้อเสนอเชิงนโยบาย 5 ด้านที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ (1) การจัดตั้งหน่วยงานหลักในระดับจังหวัด (2) การพัฒนาระบบนิเวศธุรกิจสมุนไพรแบบครบวงจร (3) การปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อย (4) การเสริมสร้างการเรียนรู้ในระบบการศึกษาและชุมชน และ (5) การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันผ่านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ งานวิจัยนี้ได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองสมุนไพรในบริบทของพื้นที่อื่นได้อีกด้วย

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

คำสำคัญ (Keywords) : เมืองสมุนไพร, ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, มหานครแห่งพืชเวช, ความยั่งยืน, นโยบายแบบบูรณาการ

Abstract

This research aims to study and analyze the problems, success factors, and policy approaches to drive Sakon Nakhon Province to become a “Metropolitan Botanical City” using qualitative research methods. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with stakeholders from the government sector, academic sector, private sector, and civil society sector. The results of the study indicate that, despite the high potential, herbal businesses in Sakon Nakhon still face structural obstacles, a lack of appropriate support for small entrepreneurs, and an inability to effectively connect local wisdom with modern science. The success factors consist of 7 main issues: knowledge, government support, cooperation networks, market response, innovation, product identity, and product standards. The 5 policy proposals from the research were (1) establishment of a main agency at the provincial level, (2) development of a comprehensive herbal business ecosystem, (3) improvement of regulations to be consistent with small entrepreneurs, (4) strengthening learning in the education system and community, and (5) promoting the use of herbs in daily life through creative marketing. This research presents new knowledge that can be applied in determining public policies for the sustainable development of urban areas in the context of other areas.

Keywords : Herbal City, Herbal Medicine Metropolitan, Sustainability, Integrated Policy

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมสมุนไพรทั่วโลกกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับแรงหนุนจากแนวโน้มของผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจสุขภาพและนิยมใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ซึ่งถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยและยั่งยืนมากกว่าการพึ่งพาแผนปัจจุบัน (World Health Organization (WHO), 2023) ประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ครัวสมุนไพรของโลก” เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมายาวนานในการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษา เสริมสุขภาพ และความงาม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมุนไพรในฐานะ “พืชเศรษฐกิจตัวใหม่” ที่จะช่วยยกระดับเศรษฐกิจตามแนวทาง Thailand 4.0 โดยเฉพาะการส่งเสริมแนวคิด Herb 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้าง

Citation : สันญาครุณ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนราชม, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพืชเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.289400>

มูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้ เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานคุณค่า (Value-Based Economy) (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรและภูมิปัญญา แต่ธุรกิจสมุนไพรไทยยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนเงินทุน ความไม่ต่อเนื่องของห่วงโซ่อุปทาน การขาดการสนับสนุนด้านกฎหมายและการวิจัยพัฒนา รวมทั้งปัญหาด้านสิทธิบัตรและการตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565)

เพื่อรองรับแนวนโยบายระดับชาติดังกล่าว แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564 ได้ถูกจัดทำขึ้น โดยมุ่งบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนา “เมืองสมุนไพร” (Herbal City) ที่มีการจัดการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2565) ในบริบทนี้ จังหวัดสกลนครได้รับการพิจารณาว่ามีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพร เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกสมุนไพรที่หลากหลาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้มแข็ง และความพร้อมของชุมชนในด้านการผลิต การแปรรูป และการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน

แม้ประเทศไทยจะมีทรัพยากรทางชีวภาพและภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่โดดเด่น แต่ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร กลับประสบปัญหาเชิงโครงสร้างทางกฎหมายที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสมุนไพรรายย่อยอย่างมาก หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือกระบวนการขออนุญาตและการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ยังมีขั้นตอนซับซ้อน ใช้ระยะเวลานาน และมีต้นทุนการดำเนินการสูง ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้ผลิตขนาดเล็กกลายเป็นปัจจัยฉุดรั้งศักยภาพของอุตสาหกรรมสมุนไพรท้องถิ่น การแก้ไขปัญหานี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบนโยบายที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพร

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครยังประสบกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การขาดโมเดลธุรกิจที่ชัดเจน การขาดการสนับสนุนจากเทคโนโลยี การขาดแคลนเงินทุนและช่องทางตลาด และการขาดการเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างภาคการผลิต การวิจัย และการตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565) เพื่อให้การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบแนวทางเชิงนโยบายที่มีลักษณะ “บูรณาการ” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงศักยภาพพื้นที่ นโยบายระดับชาติ และความต้องการของผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้อง

จากบริบทดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช” หรือ Herbal Medicine Metropolis โดยการพัฒนาแนวทางการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครอย่างมีระบบ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรของประเทศ และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของจังหวัดสกลนครในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรอย่างครบวงจร
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนารัฐกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช”

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การพัฒนาจังหวัดสกลนครให้ก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช” จำเป็นต้องอาศัยนโยบายสาธารณะที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งหมายถึงนโยบายที่สามารถเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน รวมถึงสามารถครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล แนวคิดการพัฒนานโยบายแบบบูรณาการ (Integrated Policy) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและซับซ้อน เช่นเดียวกับในจังหวัดสกลนคร (UNDP, 2020; พรชัย ตระกูลวรานนท์, 2562)

สกลนครเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นด้านทรัพยากรสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน จากรายงานของกรมแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (2566) พบว่าพื้นที่ที่มีพืชสมุนไพรกว่า 400 ชนิด และมีชุมชนเกษตรกรรมสมุนไพรที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ เวชสำอาง อาหารเสริม รวมถึงการพัฒนาระบบบริการสุขภาพเชิงบูรณาการระหว่างการแพทย์แผนไทยกับการแพทย์สมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน บทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพร เช่น จีนและอินเดีย แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองสมุนไพรต้องมียุทธศาสตร์ที่ครบถ้วน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐในระดับนโยบาย การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการบูรณาการเข้ากับระบบสุขภาพของประเทศ (Zhang et al., 2018; Patwardhan et al., 2015)

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลในระดับพื้นที่ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในทุกระดับ ตั้งแต่ชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย และสร้างแรงขับเคลื่อนจากฐานรากได้อย่างแท้จริง (Bryson, Crosby, & Bloomberg, 2014; อาทิตย์ ทองอินทร์, 2564) อีกประเด็นที่สำคัญคือ การใช้แนวคิดเศรษฐกิจฐานราก (grassroots economy) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) มาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยการแปรรูปสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เช่น เวชสำอาง ผลิตภัณฑ์สปา หรือผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้แก่

Citation : สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนาราช, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

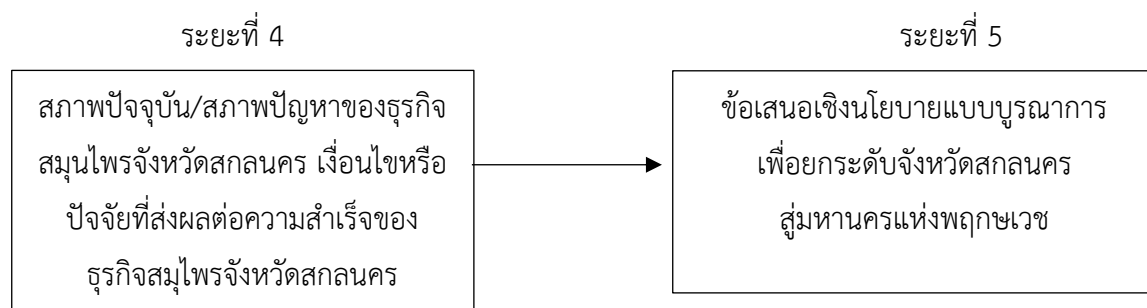
ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤกษเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.289400>

ชุมชนเท่านั้น แต่ยังสร้างเอกลักษณ์และความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่น (ธวัชชัย อีรพงษ์ชัย, 2565; UNCTAD, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของสกลนคร (2) การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการแบบบูรณาการ (3) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และ (4) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งสี่องค์ประกอบนี้เป็นปัจจัยร่วมที่ส่งผลต่อการยกระดับจังหวัดสกลนครให้กลายเป็นมหานครแห่งพหุภพได้อย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดของการเขียนบทความฉบับนี้ครอบคลุมการดำเนินงานในระยะที่ 4 และ ระยะที่ 5 ของโครงการวิจัย “การพัฒนารูปแบบของโมเดลธุรกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน: กรณีศึกษาธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางหลักในการศึกษาดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนแนวทางการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงลึกภายใต้บริบทเฉพาะของท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อศักยภาพและข้อจำกัดของจังหวัดสกลนครได้อย่างแท้จริง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สมุนไพร วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน สู่เป้าหมายการเป็น “มหานครแห่งพหุภพ” อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

บทความฉบับนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบของโมเดลธุรกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน: กรณีศึกษาธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระยะที่ 4 และระยะที่ 5 ของโครงการ การวิจัยระยะนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลภาคสนาม และการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

ในด้านประชากรของการวิจัย กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบนิเวศธุรกิจสมุนไพรของจังหวัดสกลนคร โดยแบ่งออกเป็น 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ (1) ผู้ประกอบการสมุนไพรในพื้นที่ จำนวน 2 คน (2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบด้านนโยบายสมุนไพร จำนวน 2 คน (3) บุคลากรภาควิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและนโยบายสาธารณะ จำนวน 2 คน และ (4) ตัวแทนภาคศาสนา เช่น พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้น 7 คน โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทในการขับเคลื่อนหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจสมุนไพรทั้งในระดับนโยบาย การปฏิบัติ และการสนับสนุนในพื้นที่ สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐ จำนวน 1 คน ภาควิชาการ จำนวน 2 คน ภาคผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน รวม 6 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงหรือมีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของประเด็นการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่พัฒนาขึ้นตามประเด็นวิจัย และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามการวิจัย รวมถึงแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guide) สำหรับการจัดเวทีระดมความคิดเห็นกับผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล และจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่ได้ถูกตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือโดยการสรุปผลเบื้องต้นและนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อพิจารณาและยืนยัน (Member Check)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อเชื่อมโยงประเด็นสำคัญของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้จำแนกหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และตีความเชิงอุปนัยเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ในด้านจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขใบรับรอง: ว.377/2567 วันที่ให้การรับรอง 5 สิงหาคม 2567 โดยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด ทั้งในด้านการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการไม่เปิดเผยชื่อหรือตัวตนของผู้ให้ข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ในการดำเนินงานวิจัยภาคสนามเพื่อพัฒนาโมเดลธุรกิจสมุนไพรที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ รวมทั้งภาคสังคมและศาสนา โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 7 ราย

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

2.1 บทสะท้อนจากภาคผู้ประกอบการ มองว่าจังหวัดสกลนครมีศักยภาพด้านทรัพยากรสมุนไพรและความต้องการตลาดที่ขยายตัว แต่ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบ ชุมชนหลายแห่งยังไม่เห็นความสำคัญของการปลูกสมุนไพร ทำให้วัตถุดิบมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระในการผลิตเองบางส่วน จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของชุมชนและสร้างแรงจูงใจในการปลูกและใช้สมุนไพรอย่างจริงจัง

“...สกลนครเราเป็นเมืองสมุนไพร แต่คนยังไม่ให้ความสำคัญ เข้าใจในเรื่องของสมุนไพรจริง ๆ... ทำให้วัตถุดิบที่เราจะไปขายมีน้อย เพราะคนไม่นิยมปลูก...ชุมชนแต่ละที่ปลูกก็จะไม่เยอะ แคนิด ๆ หน่อย ๆ ซึ่งพอเราเป็นผู้ประกอบการที่รับซื้อจากชุมชน วัตถุดิบมันไม่เพียงพอ ตอนนี้เราเลยกลายเป็นคนปลูกเองด้วย...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

2.2 บทสะท้อนจากภาครัฐ ชี้ว่า ปัญหาหลักของธุรกิจสมุนไพรคือโครงสร้างต้นทุนสูง ข้อกำหนดด้านมาตรฐานที่ยู่งยาก และการขาดกลไกสนับสนุนจากภาครัฐในเชิงระบบ ทั้งในด้านเงินทุน การวิจัย และการพัฒนาฐานความรู้ท้องถิ่น หากไม่มีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ธุรกิจสมุนไพรจะไม่สามารถยกระดับไปสู่ตลาดที่มีศักยภาพได้

“...ธุรกิจของสกลนครที่เกี่ยวกับสมุนไพรเนี่ย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต...ยังขาดความร่วมมือในการดำเนินการ แล้วก็เรื่องของการลงทุนก็ยังมีไม่มากนักครับ...ถ้าในมุมมองของภาคเอกชนผมก็ยังคงมองว่า ยังไม่ได้เข้มแข็งมาก...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2568

2.3 บทสะท้อนจากภาควิชาการ ให้ข้อสังเกตว่า นโยบายส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะ Top-down ซึ่งขาดความเข้าใจในบริบทพื้นที่ อีกทั้งยังขาดการวิจัยท้องถิ่นเชิงลึกและการเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีความต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้น แต่ระบบการผลิตยังตอบสนองไม่ทัน สภาพแวดล้อม เช่น สภาพอากาศและการเลือกพืชสมุนไพรที่เหมาะสม ก็ยังต้องการการจัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้น

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

“...ต้องดูเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐจากบนลงล่าง...หน่วยงานของตนต้องเข้าใจและรับนโยบายไปปฏิบัติตามสายงาน...”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

โดยสรุป สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) ปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบายที่ไม่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างส่วนกลางกับพื้นที่ (2) ปัญหาความพร้อมของผู้ประกอบการรายย่อยทั้งด้านทุน ความรู้ เทคโนโลยี และตลาด และ (3) ปัญหาการขาดกลไกการสนับสนุนแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ หากสามารถแก้ไขปัญหเหล่านี้ได้อย่างเป็นระบบ จะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น "มหานครแห่งพฤกษเวช" อย่างยั่งยืนในอนาคต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละภาคส่วน

ลำดับที่	สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา	ภาคผู้				รวม
		ประกอบการ	ภาครัฐ	ภาควิชาการ	ศาสนา	
1	ข้อจำกัดด้านตลาดและทุน	✓	✓	✓	✓	4
2	การขาดความเข้าใจศักยภาพสมุนไพร	✓		✓	✓	3
3	ข้อจำกัดของนโยบายและมาตรฐาน		✓	✓	✓	3
4	ความเหลื่อมล้ำด้านการสนับสนุน	✓	✓		✓	3
5	การขาดงานวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น			✓		1
6	การไม่เชื่อมโยงภูมิปัญญากับวิทยาศาสตร์			✓		1
7	ข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมการผลิต			✓		1
รวม		3	3	6	4	

ที่มา : สันญาพรรณ สวัสดิ์โรสง และคณะ (2568)

3. ผลการวิเคราะห์เงื่อนไขหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

3.1 บทสะท้อนจากภาคผู้ประกอบการ พบว่า ความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่างทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพกับกลไกสนับสนุนที่หลากหลาย อันประกอบด้วย การมีวัตถุดิบอินทรีย์ที่ดี การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากภาครัฐ การเสริมสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตและการแปรรูป การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ครอบคลุมระดับชุมชนและวิชาชีพ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนกันและกัน และส่งผลให้ธุรกิจสมุนไพรในพื้นที่สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3.2 บทสะท้อนจากภาครัฐ พบว่า การพัฒนาธุรกิจสมุนไพรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในจังหวัดสกลนคร จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างและถ่ายทอด “องค์ความรู้ที่ถูกต้องและจริงจัง” เกี่ยวกับการใช้

Citation : สันญาพรรณ สวัสดิ์โรสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤกษเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

สมุนไพรทั้งในเชิงสรรพคุณ การบริโภค และวิธีการรักษา องค์ความรู้นี้ต้องเชื่อมโยงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กระบวนการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ หากประชาชนมีความรู้และความเชื่อมั่นในสมุนไพร ก็จะสามารถลดการพึ่งพายาเคมี และส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในระดับชุมชนและภูมิภาคได้อย่างแท้จริง และพบว่าควรมีการแก้ไขกฎระเบียบเกี่ยวกับการกำกับมาตรฐานที่ซับซ้อน

3.3 บทสะท้อนจากภาควิชาการ จากมุมมองของภาควิชาการ พบว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครเกิดจากความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งระหว่างนโยบายระดับบนกับการดำเนินงานในพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐที่มีเป้าหมายชัดเจนและต่อเนื่องเป็นปัจจัยพื้นฐาน แต่ความสำเร็จที่แท้จริงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการสร้างความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ผ่านแบรนด์คุณภาพ

สรุปแล้ว ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความรู้ในกระบวนการผลิตและแปรรูปอย่างเป็นระบบ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ 3) เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ 4) การตอบสนองต่อความต้องการของตลาด 5) การพัฒนานวัตกรรมและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 6) การสร้างแบรนด์ที่น่าเชื่อถือพร้อมมาตรฐานรับรอง และ 7) การเข้าถึงกระบวนการอนุญาตและมาตรฐานที่จำเป็น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสมุนไพรเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถดำเนินการได้โดยภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการประสานพลังกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หากสามารถดำเนินการได้ครบถ้วน ธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครจะไม่เพียงแต่เติบโตอย่างมั่นคง แต่ยังสามารถเป็นแบบอย่างของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีคุณค่าและยั่งยืนได้ในระดับประเทศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละภาคส่วน

ลำดับ ที่	ปัจจัยสำคัญ	ภาค ผู้ประกอบการ	ภาครัฐ	วิชาการ	ศาสนา	รวม
1	องค์ความรู้การผลิต/แปรรูป	✓	✓	✓	✓	4
2	การสนับสนุนจากภาครัฐ	✓	✓	✓		3
3	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	✓	✓	✓	✓	4
4	การตอบสนองความต้องการของตลาด		✓		✓	2
5	การพัฒนานวัตกรรม/อัตลักษณ์สินค้า		✓	✓	✓	3
6	การสร้างความน่าเชื่อถือและแบรนด์			✓		1
7	การเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐาน		✓			1
รวม		3	6	5	4	

ที่มา : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสกลนครสู่มหานครแห่งพหุภพ

ผลการวิจัยนี้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่

4.1 การกำหนด "หน่วยงานหลัก" ระดับจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สมุไพรอย่างมีทิศทาง และสามารถประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสนอให้จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจสมุไพรจังหวัดสกลนคร” ขึ้นใหม่ เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ซึ่งจะเป็เจ้าภาพหลักในการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ และขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสมุไพรของจังหวัด

4.2 การพัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุไพรครบวงจร ตั้งแต่การเพาะปลูก การผลิต การแปรรูป การตลาด ไปจนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการวิจัยและการท่องเที่ยว โดยมีการบูรณาการเครือข่ายระหว่างผู้ผลิต นักวิจัย ผู้ประกอบการ และหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อสร้างห่วงโซ่มูลค่าที่ครบถ้วนและยั่งยืน

4.3 การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐานให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่น และลดข้อจำกัดด้านเทคนิค โดยเฉพาะการปรับปรุงกฎระเบียบภายใต้พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 และข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย รวมถึงจัดตั้งระบบ One-Stop Service สำหรับการให้คำปรึกษาและบริการด้านการอนุญาตผลิตภัณฑ์สมุไพร

4.4 การสนับสนุนองค์ความรู้และการเรียนรู้สมุไพรในทุกระดับ ทั้งในระบบการศึกษาและชุมชน เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผ่านหลักสูตรที่บูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านกับองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ และจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

4.5 การส่งเสริมการใช้สมุไพรในชีวิตประจำวัน ผ่านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การตลาด และการสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์สมุไพร โดยใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกิจกรรมรณรงค์ในระดับจังหวัด

ข้อเสนอทั้ง 5 ด้านนี้เป็นแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนจังหวัดสกลนครให้กลายเป็น “มหานครแห่งพหุภพ” หรือเมืองสมุไพรที่มีความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพรจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	ประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบาย	ภาคผู้ประกอบการ	ภาครัฐ	ภาควิชาการ
1	กำหนดหน่วยงานหลักระดับจังหวัด	สนับสนุนให้มีหน่วยงานหลักระดับจังหวัดเพื่อบูรณาการการดำเนินงาน	เสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำผลักดันนโยบายสมุนไพร	สะท้อนความจำเป็นในการมีเจ้าภาพหลักระดับจังหวัด
2	พัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุนไพรครบวงจร	ส่งเสริมการเชื่อมโยงต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ	ส่งเสริมระบบนิเวศสมุนไพรโดยเชื่อมโยงกับการวิจัยและการศึกษา	เสนอให้พัฒนาโมเดลธุรกิจครบวงจรตั้งแต่ปลูกถึงขาย
3	ปรับปรุงกฎระเบียบและระบบการอนุญาต	เสนอให้ลดขั้นตอนการขออนุญาตผลิตภัณฑ์สมุนไพร	สนับสนุนให้ปรับกฎหมายเพื่อเอื้อต่อผู้ประกอบการรายย่อย	ร้องขอให้ลดอุปสรรคจากกฎระเบียบที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่
4	สนับสนุนองค์ความรู้และการเรียนรู้สมุนไพร	เน้นการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง	ผลักดันการบรรจุสมุนไพรในหลักสูตรการศึกษา	เรียกร้องการอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน
5	ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน	แนะนำการรณรงค์ใช้สมุนไพรผ่านนโยบายด้านสาธารณสุข	ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวสุขภาพเชิงสมุนไพรควบคู่การตลาด	เห็นความสำคัญของการตลาดและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค

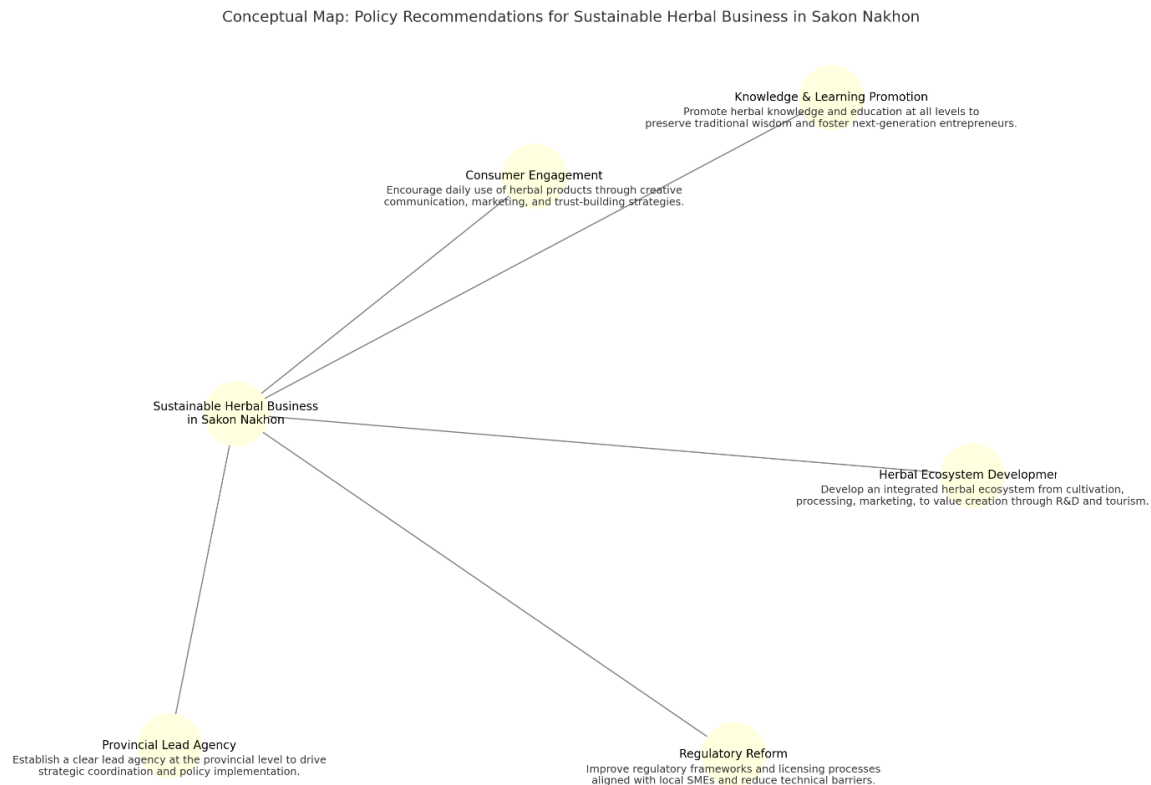
ที่มา : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

จากตารางที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคผู้ประกอบการ โดยแบ่งตามประเด็นหลัก 5 ด้าน ซึ่งสะท้อนความสอดคล้องร่วมกันและความจำเป็นในการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อผลักดันให้จังหวัดสกลนครก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งพฤกษเวช” อย่างยั่งยืน

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

ภาพที่ 2 แผนภาพความสัมพันธ์เชิงแนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายความสำเร็จในธุรกิจสมุนไพร จังหวัดสกลนคร

ที่มา : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2568)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) ปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบายที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น (2) ความไม่พร้อมของผู้ประกอบการรายย่อยในด้านทุน ความรู้ เทคโนโลยี และการตลาด และ (3) การขาดกลไกการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งปัญหาทั้งสามนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเมืองสมุนไพรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Auwal et al. (2020) ที่ระบุถึงความล้มเหลวในการถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นในอุตสาหกรรมสมุนไพรมาเลเซีย และ Obahiagbon & Ogbu (2023) ที่ชี้ว่าผู้ประกอบการรายย่อยในแอฟริกาประสบปัญหาเช่นเดียวกันด้านเงินทุนและการเข้าถึงตลาด

ในขณะเดียวกัน การอภิปรายผลได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร 7 ประการ ได้แก่ (1) องค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและเป็นระบบ (2) การสนับสนุนจากภาครัฐ (3)

Citation : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งสุขภาพ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (4) การตอบสนองความต้องการของตลาด (5) การพัฒนานวัตกรรมและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (6) การยกระดับความน่าเชื่อถือของสินค้า และ (7) การเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Paul et al. (2022) และ Kungwansupaphan & Suthikarnnarunai (2018) ที่ชี้ว่า ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ รัฐ และการศึกษาเป็นปัจจัยหลักต่อความสำเร็จ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย 5 ด้าน เพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่การเป็น "มหานครแห่งพหุภพ" ได้แก่ (1) การกำหนดหน่วยงานหลักระดับจังหวัด (2) การพัฒนาเครือข่ายระบบนิเวศสมุนไพรครบวงจร (3) การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงกระบวนการขออนุญาตและมาตรฐานให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการรายย่อย (4) การสนับสนุนการเรียนรู้ด้านสมุนไพรในทุกระดับ และ (5) การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ข้อเสนอเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ryu et al. (2019) ที่เสนอให้มององค์กรกลางเพื่อประสานนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

สุดท้าย การพัฒนาโมเดลธุรกิจสมุนไพรควรใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์ เช่น Business Model Canvas (Osterwalder & Pigneur, 2010) และการบริหารห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ควบคู่กับการตลาดยุคใหม่ที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น TikTok หรือ Facebook Live ซึ่งจะช่วยให้การตลาดมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักและการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างระบบนิเวศสมุนไพรที่ยั่งยืนในจังหวัดสกลนคร (Zulu & Tembo, 2022)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การวิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพหุภพ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การเข้าใจปัญหาเชิงระบบของธุรกิจสมุนไพร งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัญหาธุรกิจสมุนไพรในระดับพื้นที่มีความซับซ้อน ทั้งจากการไม่เชื่อมโยงของนโยบาย การขาดความพร้อมของผู้ประกอบการรายย่อย และการแยกส่วนระหว่างภูมิปัญญากับวิทยาศาสตร์ จึงจำเป็นต้องมีกลไกเชื่อมโยงข้ามระดับและข้ามภาคส่วน
2. ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของธุรกิจสมุนไพร พบปัจจัยสำคัญ 7 ด้านที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ได้แก่ ความรู้ การสนับสนุนจากรัฐ เครือข่าย ความต้องการตลาด นวัตกรรม ความน่าเชื่อถือ และการรับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นแนวทางเชิงประยุกต์ที่นำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้
3. แนวทางนโยบายที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เสนอนโยบายที่เน้นการจัดตั้งหน่วยงานหลัก พัฒนาระบบสนับสนุนครบวงจร ปรับกฎเกณฑ์ให้เหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้ และผลักดันการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยสร้างการมีส่วนร่วมจากฐานราก

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

4. การใช้เครื่องมือกลยุทธ์ในธุรกิจท้องถิ่น การประยุกต์ใช้ Business Model Canvas และ Value Chain ทำให้ผู้ประกอบการเข้าใจตลาด วิเคราะห์ปัญหา และใช้ช่องทางดิจิทัลได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

5. การสร้างระบบนิเวศสมุนไพรแบบมีส่วนร่วม เสนอแนวคิด "Herbal Ecosystem" ที่เชื่อมโยงภาครัฐ วิชาการ เอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันวิจัย พัฒนา และผลักดันสมุนไพรสู่ตลาด ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสกลนครมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรที่ยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมผ่านนโยบาย กลยุทธ์ และกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างระดับพื้นที่กับระดับประเทศ ข้อเสนอแนะสามารถจัดลำดับตามความสำคัญและความเร่งด่วนได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสกลนครมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นเมืองสมุนไพรที่ยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนด้วยนโยบายและกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์บริบทในพื้นที่อย่างเหมาะสม การดำเนินการจึงควรเริ่มจากการจัดตั้ง หน่วยงานหลักระดับจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร หรือหน่วยงานรัฐในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ในระดับพื้นที่ ควรเร่งยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการรายย่อย ผ่านการฝึกอบรม ส่งเสริมทักษะด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุน พร้อมกับ ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจขนาดเล็ก เช่น ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ การขอใบรับรองมาตรฐาน และการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน

1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ใช้เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ เช่น Business Model Canvas และช่องทางการตลาดดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ขณะเดียวกันควรพัฒนา ระบบนิเวศสมุนไพรในระดับจังหวัด โดยการเชื่อมโยงผู้ผลิต นักวิจัย และหน่วยงานต่าง ๆ ผ่านศูนย์กลางด้านการตลาดและการวิจัย และสนับสนุน การสร้างแบรนด์ท้องถิ่นที่ได้รับมาตรฐาน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตลาดระดับประเทศและสากล

1.3 ในเชิงนโยบายระดับชาติ ควรเชื่อมโยงการพัฒนาเมืองสมุนไพรเข้ากับ โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนากระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนนวัตกรรมในพื้นที่ผ่านกลไกวิจัยและทุนสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้การพัฒนาเมืองสมุนไพรสอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

Citation : สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธารนราชน, และ อาจติก มามักกุล. (2568).

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งพฤกษเวช. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

การวิจัยในอนาคตควรเน้นการศึกษาเชิงลึกในกลุ่มผลิตภัณฑ์เฉพาะ เช่น ยาสมุนไพร อาหารเสริม หรือเครื่องสำอาง รวมถึงการเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นที่มีศักยภาพใกล้เคียง เพื่อพัฒนานโยบายในระดับภูมิภาคและประเทศ ควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น แบบจำลองพยากรณ์ หรือ AI เพื่อคาดการณ์ความสำเร็จของธุรกิจสมุนไพรอย่างแม่นยำ

นอกจากนี้ควรศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคโดยเฉพาะด้านทัศนคติและอิทธิพลของสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งประเมินผลจากการนำโมเดลไปใช้จริงในระยะยาว และเน้นการบูรณาการนวัตกรรมเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน พัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการตลาดที่เหมาะสมที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ Herb 4.0. สำนักงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. <https://www.dtam.moph.go.th>
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2565). รายงานแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564. กระทรวงสาธารณสุข. <https://www.dtam.moph.go.th>
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2566). รายงานสถานการณ์สมุนไพรแห่งชาติ. กระทรวงสาธารณสุข.
- ธวัชชัย จีรพงษ์ชัย. (2565). เศรษฐกิจฐานรากกับการพัฒนาสมุนไพรไทยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการพัฒนา*, 44(3), 57–73.
- พรชัย ตระกูลวานนท์. (2562). นโยบายสาธารณะแบบบูรณาการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). การขับเคลื่อนสมุนไพรไทยสู่นวัตกรรม. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. <https://www.nxpo.or.th>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2565). รายงานสถานการณ์ธุรกิจสมุนไพรชุมชนในประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. <https://www.moac.go.th>
- สุรดา แก้วศรีหา, และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 237–251.
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะเชิงพื้นที่. *วารสารรัฐศาสตร์และการบริหารปกครอง*, 15(1), 25–42.
- Auwal, M. A., Mohamed, Z., Shamsudin, M. N., Sharifuddin, J., & Ali, F. (2020). External pressure influence on entrepreneurship performance of SMEs: A case study of

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 – 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

- Malaysian herbal industry. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 27(4), 479–497. <https://doi.org/10.1108/JSBED-12-2019-0412>
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2014). Public value governance: Moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*, 74(4), 445–456.
- Cheng, J., Xu, L., Wang, H., Geng, Z., & Wang, Y. (2022). How does the marginal abatement cost of CO₂ emissions evolve in Chinese cities? *Sustainable Production and Consumption*, 32, 147–159.
- Chowdhury, S., & Alzarrad, A. (2025). Advancing community-based education: Strategies, challenges, and future directions for scaling impact in higher education. *Trends in Higher Education*, 4(2), 21.
- Khunkitti, V., Srisorn, W., & Chayanon, S. (2020). รูปแบบความร่วมมือการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน. *Journal of Buddhist Anthropology*, 5(2), 167–177.
- Kungwansupaphan, T., & Suthikarnnarunai, N. (2018). Thai herbal products and innovation: Competitive advantage in global market. *Asia-Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12(3), 322–336. <https://doi.org/10.1108/APJIE-05-2018-0030>
- Lim, S., & Chuangchai, A. (2023). Urban infrastructure design for health tourism cities in Southeast Asia. *Asian Urban Studies*, 9(2), 105–119.
- Obahiagbon, E. G., & Ogwu, M. C. (2023). The nexus of business, sustainability, and herbal medicine. In *Herbal medicine phytochemistry: Applications and trends* (pp. 1–42). Springer.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation*. Wiley.
- Pal, S., Misra, A., & Singh, R. (2021). Integrating biodiversity conservation with herbal enterprise: A pathway to sustainability. *Sustainability Science*, 16(5), 1201–1212.
- Pancharoen, K., Thongchai, P., & Nakprasert, P. (2025). Community participation and knowledge co-creation in Thailand's herbal industry. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 18(1), 45–59.
- Pancharoen, N., Chara, P., Nithisiriwaritkun, W., & Chaisam-Ang, S. (2025). Participatory knowledge management to enhance local wisdom based on cultural capital and resources on the Thai-Cambodian border, Surin. *Asia Social Issues*, 18(2), e268121.

Citation : สันญาครุณ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามี่กุล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งภาคเวษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

- Patwardhan, B., Warude, D., Pushpangadan, P., & Bhatt, N. (2015). Ayurveda and traditional Chinese medicine: A comparative overview. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2(4), 465–473.
- Promdao, S., Anantachoti, P., & Lekcharoen, W. (2024). Higher education curriculum development for herbal innovation. *Journal of Education and Learning Innovation*, 6(1), 88–99.
- Ryu, H., Park, J., & Lee, S. (2019). Policy development for herbal industry: A case study from South Korea. *Asian Journal of Agriculture and Development*, 16(2), 51–67.
- Smith, T., Akara, S., & Lee, Y. (2023). Bridging traditional and modern medicine: A framework for herbal product development. *Journal of Herbal Medicine*, 39, 100498.
<https://doi.org/10.1016/j.hermed.2023.100498>
- Thammayody, N., Rattanapol, C., & Boonyang, K. (2025). Green innovation in herbal agriculture: Lessons from rural Thailand. *Asian Journal of Agricultural Research*, 14(1), 33–47.
- Thanvisithpon, S. (2025). Disaster resilience in herbal farming communities in northeastern Thailand. *Journal of Environmental Management*, 320, 115891.
- UNCTAD. (2019). *Creative economy outlook: Trends in international trade in creative industries*. United Nations.
- UNDP. (2020). *Integrated policy and sustainable development goals*.
<https://www.undp.org/publications/integrated-policy>
- World Health Organization. (2023). *WHO global report on traditional and complementary medicine 2023*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240072059>
- Zhang, A., Sun, H., Wang, P., Han, Y., & Wang, X. (2018). Recent advances in natural products from plants for treatment of liver diseases. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 144, 918–929.
- Zulu, B., & Tembo, M. (2022). The importance of education for smallholder farmers in rural Zambia. *International Journal of Educational Development*, 88, 102524.
<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102524>

Citation : Swasthaisong, S., Romyen, L., Phechponphan, W., Seanchat, P., Thanaraj, N., & Mameekul, A. (2025).

Integrated Policy Recommendations for Transforming Sakon Nakhon into a Herbal Medicine Metropolis. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 161 - 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>

Citation : สัณญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, วศิน เพชรพงศ์พันธ์, พิศดาร แสนชาติ, ละมัย ร่มเย็น, เนธิชัย ธาระราช, และ อาจติก มามี่กุล. (2568).

ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบบูรณาการเพื่อยกระดับจังหวัดสกลนครสู่มหานครแห่งภาคเวษ. วารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 161- 178. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.289400>